

Nr 117.

Kungl. Maj:ts proposition till riksdagen angående viss förstärkning av vitaminavdelningen vid statens institut för folkhälsan; given Stockholms slott den 14 mars 1952.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över inrikesärenden för denna dag, föreslå riksdagen att bifalla de förslag, om vilkas avlåtande till riksdagen föredragande departementschefen hemställt.

GUSTAF ADOLF.

Gunnar Hedlund.

Propositionens huvudsakliga innehåll.

I propositionen framlägges förslag om viss förstärkning av vitaminavdelningen vid statens institut för folkhälsan för att möjliggöra ett återupptagande av tidigare åt det enskilda näringslivet i kontrollsyfte företagna vitaminanalyser m. m. Kostnaderna för ändamålet beräknas för budgetåret 1952/53 till 75 000 kronor, varav under avlöningsanslaget 41 000 kronor och under omkostnadsanslaget 34 000 kronor. Av sistnämnda belopp avse 19 000 kronor viss engångsanskaffning av apparatur. Utgifterna komma att till fullo motsvaras av inflytande avgifter för undersökningarna.

---

*Utdrag av protokollet över inrikesärenden, hållet inför Hans Maj:ts
Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 14 mars
1952.*

Närvarande:

Statsministern ERLANDER, ministern för utrikes ärenden UNDÉN, statsråden SKÖLD, ZETTERBERG, TORSTEN NILSSON, STRÄNG, ERICSSON, ANDERSSON, LINGMAN, HAMMARSKJÖLD, NORUP, HEDLUND, PERSSON, HJALMAR NILSON, LINDELL.

Efter gemensam beredning med chefen för finansdepartementet anmäler chefen för inrikesdepartementet, statsrådet Hedlund, fråga om viss förstärkning av vitaminavdelningen vid statens institut för folkhälsan samt anför därvid följande.

Förslag.

I en den 17 januari 1952 dagtecknad framställning har *Sveriges kemiska industrikontor* hemställt bl. a., att åtgärder skyndsamt måtte vidtagas i syfte att möjliggöra för vitaminavdelningen vid statens institut för folkhälsan att erhålla den tillfälliga arbetskraft och den materiel, som kunna befinnas erforderliga för att vitaminavdelningen skall kunna åtaga sig att tills vidare verkställa sådan vitaminkontroll, som påkallas av enskilda.

I framställningen erinras om att en mycket viktig uppgift för vitaminavdelningen är att utöva författningsenlig kontroll rörande vitaminhalten i dels vitaminiserade livsmedel såsom margarin, vetemjöl, vitaminmjölk m. m. (SFS 1941: 268), dels farmaceutiska specialiteter (SFS 1934: 306), dels fodertran (SFS 1946: 655) dels ock vitaminfodermedel (SFS 1950: 521). Folkhälsoinstitutet har nu meddelat, att det i fråga om sådana fasta kontrollåligganden har en stor eftersläpning, som ovillkorligen måste inhämtas. Då vitaminavdelningen på grund av det statsfinansiella läget icke tillåtits utöka sina resurser utan snarare fått vidkännas vissa nedskärningar, har en minskning i avdelningens arbetsbelastning måst företagas, vilken i första hand drabbat den kontrollverksamhet, som avdelningen bedriver på uppdrag av industri- och affärsföretag. Institutet har därför under höstens lopp meddelat, att det f. n. icke kan åtaga sig att utföra några ytterligare analyser av detta slag.

Från näringslivets sida måste denna utveckling djupt beklagas. Ur allmänhetens synpunkt kan det visserligen vara tillräckligt, om institutet i fråga om margarin, fodertran, läkemedel och övriga nämnda varor utövar

den författningsenliga kontrollen. Men näringslivet synes ha full rätt att kräva, att avdelningen även åtager sig vitaminanalyser i fråga om de råvaror, som användas vid tillverkningen av de kontrollerade produkterna. Detta har bl. a. mycket stor ekonomisk betydelse vid inköp av sådana råvaror från utlandet. Särskilt i fråga om vitamin A finnes intet annat laboratorium i världen, som de utländska säljarna och de svenska köparna skulle kunna ena sig om för att utföra de analyser, som skola vara avgörande för betalningen av varan. För att ge en uppfattning om storleken av de ekonomiska värden, det här rör sig om, kan nämnas, att ett enda parti A-vitaminolja, som importeras för margarinindustriens räkning, kan representera ett värde av flera hundratusentals kronor.

Det måste utan tvivel anses vara en riktig lösning, att praktiskt taget alla vitaminanalyser på så sätt centraliserats till institutets laboratorium, särskilt som detsamma såsom chef har en vetenskapsman med höga kvalifikationer. Det kan här vitsordas, att institutets vitaminavdelning vunnit t. o. m. internationellt erkännande.

Vidare må nämnas, att vitaminavdelningen hittills utfört betydande arbeten för privat räkning, vilka närmast kunna betecknas såsom forskning. Såsom exempel må nämnas undersökningar rörande vitaminernas hållbarhet under olika förhållanden. För den moderna livsmedelsindustrien, som nu börjar växa upp inom landet, är det av största betydelse, att möjlighet föreligger att få en dylik vitaminforskning utförd hos institutet, t. ex. när det gäller att avgöra vilken konserveringsmetod, som bör föredragas med hänsyn till de i varan ingående vitaminernas hållbarhet. I viss mån kan sägas, att sådana arbeten höra till vitaminavdelningens allmänna forskningsuppgifter och att det ur statens synpunkt måste hälsas med tillfredsställelse, om sådana undersökningar kunna utföras på bekostnad av industrien. Även ur allmänhetens synpunkt måste det anses vara av mycket stort intresse, att institutet genom dylika vitaminanalyser för privat räkning medverkar till att av industrien saluförda livsmedel, som icke äro vitaminiserade och därför icke äro föremål för officiell kontroll, i största möjliga omfattning ha kvar råvarornas naturliga vitaminhalt.

Kostnaden för de undersökningar för privat räkning, vilka avses i denna skrivelse, betalas av näringslivet efter taxor, som fastställts med hänsyn till de faktiska kostnaderna. Taxorna ha under de senare åren avsevärt höjts. Då utgifterna i förevarande fall täckas av inflytande inkomster och statsverket genom denna för näringslivet viktiga verksamhet sålunda icke åsamkas någon kostnad, synes det ohållbart, att man av besparingsskäl icke anser sig kunna medgiva utgifter av detta speciella slag. Därest mot förmodan de nuvarande taxorna icke skulle täcka kostnaderna för ifrågasvarande privata analyser, har man all anledning räkna med att näringslivet skulle vara villigt att erlägga de avgiftshöjningar, som kunna vara

erforderliga. Frågan om den utökning av vitaminavdelningens resurser, som är erforderlig, måste lösas omedelbart. Den för undersökningarna nödvändiga personalförstärkningen torde utan svårighet kunna åstadkommas genom anställande av tillfällig arbetskraft.

Även föreningen *svensk trankontroll* har i skrivelse den 15 februari 1952 av liknande skäl hemställt om en förstärkning av institutets vitaminavdelning.

Yttranden.

Styrelsen för statens institut för folkhälsan erinrar, att styrelsen i sina anslagsäskanden för de tre senaste budgetåren upptagit vissa av föreståndaren för vitaminavdelningen framförda krav på personalförstärkningar. Andra krav har styrelsen, ehuru de varit fullt berättigade, på grund av erhållna direktiv om största möjliga återhållsamhet icke ansett sig kunna upptaga i sina äskanden. På grund härav och med hänsyn till den förestående översynen av institutets arbetsuppgifter och organisation har styrelsen för budgetåret 1952/53 ytterligare nedskurit sina anslagskrav. Under innevarande budgetår har institutet därjämte på grund av den generella nedskärningen av avlöningsanslagen varit nödsakat minska antalet biträdestjänster, vilket medfört, att vitaminavdelningen måst indraga en biträdestjänst.

Med hänsyn till den snabba utveckling, som ägt rum inom vitaminområdet, ha allt större krav ställts på vitaminavdelningens kontrollerande verksamhet, både den som åligger institutet enligt gällande föreskrifter och i anledning av uppdrag från såväl statliga och kommunala myndigheter som enskilda industriföretag och sammanslutningar. Detta har medfört, att en viss eftersläpning vid ärendenas behandling icke kunnat undvikas. Institutet är enligt sin instruktion skyldigt att i möjligaste mån lämna företräde åt statliga myndigheter. När därför arbetsbelastningen hotade att bli övermäktig, såg institutet ingen annan möjlighet än att avsäga sig uppdrag från det enskilda näringslivet. Detta avspeglar sig även i utvecklingen av de på avdelningen belöpande inkomsterna, vilka under budgetåren 1949/50 och 1950/51 samt under tiden juli—december 1951 utgjorde resp. 75 100, 115 700 och 40 100 kronor. Ökningen 1950/51 beror på att avgifterna kraftigt höjdes i samband med att rätten att utfärda institutets taxa fr. o. m. den 1 juli 1950 delegerades till styrelsen. Att inkomsterna, trots en ytterligare höjning av avgifterna med 20 procent fr. o. m. den 1 juli 1951, ändock uppvisa en kraftig minskning under sista halvåret 1951 beror till största delen på minskningen av de avgiftsbelagda ärendena från enskilda.

Det är givetvis av den största betydelse, att industrin har möjlighet att vända sig till ett laboratorium, som har dess fulla förtroende och som intar en självständig och oberoende ställning. Men det är av värde jämväl för

institutet, inte minst i dess forskningsverksamhet, att kontakten med näringslivet kan uppehållas. Det vore därför olyckligt, om institutet på grund av brist på personella och materiella resurser för längre tid helt måste avsäga sig uppdrag från industrin.

Ett tillmötesgående även i begränsad omfattning av industrikontorets framställning förutsätter anställning av ytterligare arbetskrafter i en utsträckning, som tillgängliga eller begärda anslag icke tillåta, samt inköp av viss för ändamålet erforderlig utrustning. I enlighet med ett av förståndaren för vitaminavdelningen framlagt förslag böra sålunda vid institutet fr. o. m. den 1 mars 1952 tills vidare anställas en assistent i lönegrad Cg 20, ett första laboratoriebiträde i lönegrad Cg 15, två laboratoriebiträden i lönegrad Cg 11 och ett i lönegrad Cg 8. Kostnaderna för denna personalförstärkning skulle för innevarande budgetår uppgå till sammanlagt 13 700 kronor, varav 10 200 kronor under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal och 3 500 kronor under anslagsposten till rörligt tillägg. Under omkostnadsanslaget skulle för samma budgetår erfordras tillhoppa 24 000 kronor, varav under delposten till inköp och underhåll av inventarier 19 000 kronor. Den apparatur, som erfordras, utgöres av en Beckman-spektrofotometer för vitamin-A-bestämningar (10 000 kronor), en fotofluorimeter för vitamin-B-bestämningar (5 000 kronor), en apparat för automatisk pipettering och titrering vid mikrobiologiska vitaminbestämningar (2 300 kronor) samt en räknemaskin (1 690 kronor).

Dessa anskaffningar äro nödvändiga för att den begärda förstärkningen i fråga om personal skall bli effektiv, då avdelningens hittillsvarande apparatur för vitaminbestämningar är helt tagen i anspråk av den befintliga personalen.

För budgetåret 1952/53 skulle utöver i statsverkspropositionen till innevarande års riksdag angivna belopp erfordras 40 700 kronor till avlöningar och 15 000 kronor till förbrukningsartiklar. Ifrågavarande kostnadsökningar skulle väsentligen motsvaras av höjda inkomster för institutet.

Under hänvisning till det anförda tillstyrker styrelsen — i avvaktan på kommitténs för översyn av institutets arbetsuppgifter och organisation ställningstagande beträffande omfattningen av institutets verksamhet — att vitaminavdelningen tills vidare erhåller förstärkning av personal och utrustning i enlighet med avdelningsföreståndarens förslag.

Statskontoret har — i betraktande av vad i ärendet anförts om angelägenheten av att ifrågavarande vitaminanalyser och undersökningar för enskildas räkning kunna verkställas vid statens institut för folkhälsan — icke något att i och för sig erinra mot att för ändamålet erforderliga medel ställas till institutets förfogande. I vilken omfattning ytterligare medel böra anvisas under de av styrelsen angivna anslagen undandraget sig dock ämbetsverkets bedömande. En förutsättning för ett tillmötesgående av

önskemålen om utökad kontroll- och undersökningsverksamhet för enskildas räkning bör självfallet — såsom jämväl i framställningen angivits — vara, att kostnaderna för verksamheten i sin helhet täckas av de taxavgifter, som uttagas av de enskilda.

Departementschefen.

Vid prövningen av statens instituts för folkhälsan anslagsäskanden för budgetåren 1950/51—1952/53 har såväl jag som min företrädare såsom chef för inrikesdepartementet bl. a. med hänsyn till ifrågasatt, numera pågående översyn av institutets organisation och arbetsuppgifter icke kunnat förorda annan utökning av personalen än med en assistent på yrkeshygieniska avdelningens tekniska laboratorium. Den snabba utveckling, som under denna tid ägt rum inom vitaminområdet, har emellertid ställt allt större krav på vitaminavdelningen och dess kontrollerande verksamhet. För att kunna bemästra den starkt ökade arbetsbelastning, som föranletts härav, och då institutet av förut anförda skäl icke fått inrätta några nya tjänster vid nämnda avdelning, har institutet, såsom Sveriges kemiska industrikontor framhållit, under hösten 1951 beträffande vitaminavdelningen nödgats avsäga sig uppdrag från det enskilda näringslivet. Till följd av nu nämnda förhållanden ha de på avdelningen belöpande inkomsterna — trots en höjning fr. o. m. den 1 juli 1951 av avgifterna för dessa enskilda undersökningar med 20 procent — undergått en kraftig minskning. Då institutet enligt gällande instruktion är skyldigt att i möjligaste mån lämna företräde åt statliga myndigheter, har det i rådande situation icke varit möjligt för institutet att handla annorlunda än som nu skett. Det synes emellertid vara angeläget, att institutet beredes möjlighet att återupptaga de undersökningar för det enskilda näringslivets räkning, som det av förut anförda skäl måst fransäga sig. Jag anser mig därför böra tillstyrka, att medel anvisas för att i den omfattning institutets styrelse föreslagit tillmötesgå industrikontorets framställning.

För att icke föregripa resultatet av pågående utredning om institutets organisation och arbetsuppgifter bör den för ändamålet erforderliga personalen tills vidare erhålla anställning såsom extra tjänstemän. Jag kan emellertid icke förorda, att medel för den erforderliga förstärkningen av vitaminavdelningen anvisas redan å tilläggsstat till riksstaten för innevarande budgetår. I enlighet härmed föreslår jag, att vid avdelningen må fr. o. m. den 1 juli 1952 tills vidare anställas en assistent högst i Cg 20, ett första laboratoriebiträde i Cg 15, två laboratoriebiträden i Cg 11 och ett i Cg 8. Kostnaderna härför beräknar jag för nästa budgetår till i runt tal 41 000 kronor, varav under anslagsposten till avlöningar till övrig icke-ordinarie personal 31 000 kronor och under anslagsposten till rörligt tillägg 10 000 kronor. Nämnda tillägg har därvid beräknats efter hittills gällande grun-

der, d. v. s. 32—33 procent. Härtill kommer under omkostnadsanslaget 15 000 kronor för löpande utgifter samt 19 000 kronor för viss engångsanskaffning av apparatur. Det sammanlagda medelsbehovet för budgetåret 1952/53 skulle sålunda komma att uppgå till (41 000 + 15 000 + 19 000) 75 000 kronor. Enligt vad styrelsen för institutet framhållit, skulle ifrågasättande kostnadsökningar väsentligen motsvaras av höjda inkomster för institutet. Jag utgår från såsom självfallet, att avgifterna för dessa undersökningar fastställas till sådant belopp, att statsverket beredes full ersättning för de kostnader av olika slag, som föranledas av desamma.

Under återopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte — med ändring av vad därutinnan föreslagits i årets statsverksproposition under elfte huvudtiteln, punkterna 97 och 98 — föreslå riksdagen att

dels godkänna följande avlöningsstat för statens institut för folkhälsan, att tillämpas tills vidare fr. o. m. budgetåret 1952/53:

Avlöningsstat.

1. Avlöningar till ordinarie tjänstemän, <i>förslagsvis</i>	226 000
2. Arvoden och särskilda ersättningar, bestämda av Kungl. Maj:t, <i>förslagsvis</i>	25 000
3. Avlöningar till speciallärare, experter och tillfälliga biträden, <i>förslagsvis</i>	201 000
4. Avlöningar till övrig icke-ordinarie personal	1 006 000
5. Rörligt tillägg, <i>förslagsvis</i>	413 000

Summa förslagsanslag kronor 1 871 000;

dels till Statens institut för folkhälsan: Avlöningar för budgetåret 1952/53 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 1 871 000 kronor;

dels ock till Statens institut för folkhälsan: Omkostnader för budgetåret 1952/53 under elfte huvudtiteln anvisa ett förslagsanslag av 674 000 kronor.

Med bifall till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställen förordnar Hans Maj:t Konungen, att proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, skall avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

C.-G. Carlström.